D · N
28/5 1954

Folket får inte höras

Väljarna får inte säga sin mening i folkomröstningsfrågan, det är det centrala i regeringsmajoritetens beslut i tisdags. Sedan något år efter världskrigets slut har denna fråga varit aktuell, med utredningar, propositioner, motioner, debatt i riksdag och press. Om en viss utvidgning av folkomröstningen har småningom enighet nåtts, även om socialdemokraterna — förr den direkta demokratins ivriga anhängare — länge var motvilliga och endast sent och surt gått med på en ytterst begränsad reform. Vad debatten främst gällt är om den nu existerande rådgivande omröstningen skall förenas med eller ersättas av den beslutande eller avgörande form som ger väljarna möjlighet att i särskilda fall inlägga sitt veto mot ett riksdagsbeslut. Varför inte använda den ena, rådgivande formen, för att få reda på hur väljarna ställer sig till den andra, beslutande formen — det är innebörden i det förslag av oppositionen som nu röstats ned. Väljarna får inte ens tillfrågas i saken, så lyder regeringens paroll.

Från en synpunkt är detta naturligt. Man kan med säkerhet utgå från att folket vill ha ökade befogenheter; att en majoritet inom alla partier finns för folklig beslutanderätt i speciella fall, det visar de många opinionsundersökningar som ägt rum. Då regeringen är rädd för beslutande omröstningar, är den därför självfallet också rädd för att inhämta folkets råd i saken. Det är lättare att stämma i bäcken än i ån; här är verkligen denna visdom på sin plats; det skulle praktiskt taget vara omöjligt att efter en rådgivande omröstning säga nej till väljarna i en kärnfråga rörande demokratins organisation.

Men det stötande i denna taktik blir inte mindre påtagligt därför att det är fruktan för egen maktförlust som bestämmer taktiken. Att det socialdemokratiska partiet skulle säga nej till ett förslag om folkets hörande i ett fall som detta skulle ännu för ett par årtionden sedan ha varit otroligt. Och otroliga ter sig, historiskt sett, de argument som begagnats. Man talar om folkets ombytlighet och lidelser med samma bourbonska förskräckelse som högern omkring 1910. En talare förklarade rent av att man inte hade skäl att fråga folket, då det i bolag inte var vanligt att vända sig till alla aktieägare för att få ett beslut. Det är samma parallell mellan staten och ett aktiebolag för vilken den brittiska högerns ledare, lord Salisbury, klandrades på 1880-talet; n u framförs den av en svensk socialdemokrat. Konstitutionsutskottets ordförande, hr Hallén, sade för jämnt ett år sedan att man borde ha en rådgivande folkomröstning av denna typ; även han röstade i tisdags med majoriteten och sökte bortförklara det klara uttalande som han gjort utanför riksdagen.

Det oroande är, såsom särskilt professor Håstad framhöll, att den rådgivande folkomröstningen ofta kan bli meningslös och värdelös. Ja, den kan till och med kompromettera hela institutet. Då väljarnas ställningstagande inte blir avgörande, minskas intresset och viljan att komma till en bestämd ståndpunkt. Det är betecknande att inom den konservativa riksdagsmajoriteten (socialdemokrater och bondeförbundare) de mest skilda meningar uttalades om hur en rådgivande omröstning borde betraktas. I regel underströk man självfallet att denna folkomröstningsform är bra just därför att riksdagen inte behöver böja sig för folkopinionen. Men andra talare sade tvärtom: riksdagen måste följa folket, och därför kan man lika väl nöja sig med den rådgivande formen. Denna förvirring avspeglar ett verkligt dilemma; det är svårt för demokrater att säga att folkets mening bör åsidosättas, och det är svårt att avvisa den beslutande folkomröstningen utan hjälp av en så olustig deklaration.

De väsentliga skälen för en reell utvidgning av folkmakten står orubbade kvar. Riksdagen kan inte ens i de mest viktiga frågor med säkerhet ge uttryck åt folkmajoritetens mening; att välja på ett parti innebär inte att man i allt stödjer detta parti; för övrigt är partiernas propaganda så allmän och oklar att röstandet på ett parti knappast klargör den röstandes ståndpunkt i en enda sakfråga. Än viktigare är att plikten att ta ställning till en bestämd fråga framkallar ett intresse, en diskussion, en önskan att vinna saklig kunskap som gör vanliga människor till aktiva krafter i det politiska arbetet och därmed ger vitalitet åt folkstyrelsen.

Fallet Bunche

Det meddelande Dagens Nyheters New York-korrespondent lämnat rörande lojalitetsprövningen av Ralph Bunche tyder på att vissa anklagelser framställts mot Bunche och att dennes fall behandlats mera ingående än då det gällt andra amerikaner som är anställda i FN. Man får emellertid utgå ifrån att lojalitetsnämndens syfte framför allt är att klarlägga Bunches oförvitlighet. "Åtskillig erfarenhet har visat att om man inte går till botten med sådana anklagelser, så kan någon ivrare vid ett lägligt tillfälle senare gräva fram dem och påstå att de inte undersökts; nämnden kan därför sägas handla både i sitt eget och Bunches intresse när den går till väga så grundligt som det över huvud taget är möjligt", rapporterar vår korrespondent. Under alla förhållanden är det upprörande att en person med Bunches föregåenden och lysande insatser, nationellt och internationellt, skall underkastas förhör rörande sin lojalitet på grund av lösa anklagelser av professionella hetsare.

Kammarherrar

En ämbetsman måste självfallet ta tjänstledighet om han ägnar en del av sin tjänstetid åt privata uppdrag; till och med om han arbetar i riksdagen får han avstå en del av sin lön. Men om han är hovman, är han utan vidare enligt gammal praxis berättigad att ägna tjänstetid åt hovfunktioner. Saken har påpekats och kritiserats i en av revisor Lindgren ingiven skrivelse till riksräkenskapsverket. Att anordningen är konstig borde man kunna vara ense om. Anslaget till hovförvaltningen utökas helt enkelt genom att en del tjänstemän på andra håll inkallas till hovgöromål — till men för ämbetsverket och till fördel för hovet, som slipper betala. Det är inte någon stor sak; utgiften kan inte gärna vara större än kostnaderna för ett par av de professurer som ecklesiastikministern årligen förklarar erforderliga men av statsfinansiella skäl otänkbara. Det är ett litet oskick, men dock ett oskick.

Det svenska hovet hör till de mest lyxbetonade och komplicerat arbetande i världen. Därför behövs det mycket kammarjunkare och kammarherrar. Då en ny minister ackrediteras i Sverige — och omsättningen är så stor att det sker nära tjugu gånger om året — måste exempelvis 15—20 kammarherrar vara närvarande och bilda häck. Det är visserligen mycket fint att vara kammarherre: höga ordnar, social prestige och tillfälle att se kungliga oftare än vanligt folk. Det är också en mycket enkel syssla; arbetet vid de nämnda mottagningarna består, skriver den elake revisorn, "i att stå i givakt, göra höger eller vänster om samt framåt marsch och halt". Men ändå lär det vara besvärligt att få ihop det nödiga antalet förnäma lakejer vid alla de tillfällen det här gäller. Somliga finner saken besvärlig, andra löjlig; alla är inte så välsinnade som den kammarherre vilken för Dagens Nyheter förklarat att "om en tjänsteman sitter och gräver i några luntor… eller officierar vid hovet, det måtte väl komma på ett ut".

Skulle en förenkling alltför mycket rubba vår samhällsordning? Då kungen uppträder i kortege i Stockholm eller far omkring i landsorten får det antas att han lyckas roa en del människor, nöjeslystna och nöjesfattiga; det är — även om syftet är popularitetspropaganda — ett värde, vare sig det anses uppväga de väldiga kostnaderna för det allmänna eller inte. Med de diplomatmottagningar som ovan nämnts som exempel på den mera interna verksamheten kan det väl inte förhålla sig så. Även den som blott måttligt beundrar kammarherrar har svårt att tro dem roade av att bilda häck; även den som är skeptisk mot diplomater vill inte misstänka att deras uppfattning om vårt land påverkas av sjuglasvagnen eller antalet galonerade i slottstrapporna. När det inte finns åskådare tycks skådespelen vara meningslösa; kungen, ambassadören och kammarherrarna kan väl inte ha så roligt av varann; fotografer får inte vara närvarande, och därmed blir ju hela tillställningen ett slag i luften. På samma sätt är det med en rad andra arrangemang där vuxna och eventuellt förståndiga människor i den gamla vanans namn tvingas att leka småbarn. I ingen annan monarki — utom möjligen i England — har de kungliga upptågen detta format.

PRESSGRANNAR

Någon stor socialminister är inte Gunnar Sträng i Gustav Möllers ögon. Den slutsatsen drar Expressen (fp) av ett meningsutbyte i riksdagen, där hr Möller gick hårt åt sin efterträdare:

I partireklamen för den nuvarande socialministern kan alldeles avgjort inte hans företrädare användas som medarbetare. Första kammaren fick på tisdagen en ny erinran om hr Möllers bedömning av hr Sträng då förordningen om fria eller rabatterade läkemedel i samband med sjukförsäkringsreformen behandlades. I ett starkt kritiskt inlägg betecknade Gustav Möller det Strängska förslaget som ett ofattbart långt tillbakasteg från 1946 års riksdagsbeslut och menade att "lite respekt borde man dock ha haft för det". En försiktighet i överkant kännetecknade enligt hr Möller den nuvarande socialministerns uppträdande, vilket gick längre i reaktion än till och med högerregimen i England.

Kommer den socialdemokratiska propagandan att fånga upp detta vitsord? Eller hr Strängs beska genmäle till den gamle socialministern att allt denne kunde åstadkomma var fullkomligt obefogat tal?

Som pösmunk är hr Sträng ändå oöverträffad, det fick hr Möller nogsamt erfara.

Att majoriteten för anslutningen varit större om mötet varit talrikare besökt är sannolikt, skrev Dala-Demokraten (s) i sina första kommentarer till det famösa fackföreningsbeslutet i Borlänge när Järnvägsmannaförbundets avdelning 103 med 18 röster mot 18 och ordförandens utslagsröst beslöt kollektivansluta föreningens nära 400 medlemmar till det socialdemokratiska partiet. Så var det inte, konstaterar Falu-Kuriren (fp):

Sedan dess har som bekant de fackföreningsmedlemmar, som mot sin vilja skulle fösas in i partiet, framtvingat ett nytt möte, som var bättre besökt. Det gick den gången inte riktigt lika bra som Dala-Demokraten hoppats. Med 51 röster mot 35 beslöt man återkalla det förra beslutet om kollektivanslutning. "Majoriteten" förvandlades alltså till en klar minoritet.

36 närvarande den ena gången, 86 den andra av 400 medlemmar som skjutsas in i och ur det socialdemokratiska partiet allt eftersom majoriteten bland de få mötesdeltagarna utfaller. En ordning helt efter statsminister Erlanders kynne — denne kollektivanslutningens ivrige försvarare.

Hr Norups projekt att skära ned anslaget till Jordbrukarungdomens förbund och i stället ge en slant till bl. a. Svenska landsbygdens ungdomsförbund — det är bondeförbundets ungdomsorganisation — lyckades inte. Jordbruksutskottet föreslog att anslaget till JUF skulle utgå med samma belopp i år som i fjol, och det blev också riksdagens beslut. Aftontidningen (s) kommenterar:

För att jordbruksministern inte skulle behöva bli alltför ledsen hade utskottet också hittat på en fin motivering för att man gick på en annan linje än jordbruksministern: man hade av ecklesiastikministern inhämtat att han har för avsikt att låta utreda frågan om stöd åt den ungdomsvårdande verksamheten och i avvaktan på resultatet av denna utredning ansåg utskottet att verksamheten bör bedrivas under i huvudsak samma former som hittills.

Tänk om hr Norup hade inhämtat det direkt av hr Persson, då hade han sluppit lägga fram propositionen om nedskärningen åt JUF.

Ett fult försök att sko den egna partiungdomen med statsmedel, som dess bättre misslyckades.

Fastighetskontoret i Stockholm har velat sekretessbelägga sina tjänsteutlåtanden till fastighetsnämnden intill dess ärendena avgjorts i nämnden. Ett meningsskifte om det berättigade däri uppstod vid ett nämndsammanträde under fjolåret. Följden blev att kontoret underställde stadsjuristen frågan. Denne har nu avgett sitt utlåtande, vari kontorets ståndpunkt klart underkännes. Kontoret är att anse som kommunalmyndighet i tryckfrihetsförordningens mening, och av detsamma upprättade och avlåtna handlingar skall följaktligen vara offentliga för envar. Stadsjuristens ställningstagande är glädjande, skriver Morgon-Tidningen (s):

Stadsjuristen Elsins otvetydiga besked är välgörande. Det vore också märkligt om kommunala fackmyndigheters meningar skulle kunna undanhållas allmänheten intill dess den slutna krets nämnden utgör avgjort ärendena. De kommunala kontoren tar ställning till problemen helt ur fackmässiga synpunkter och lämnar de politiska åsido. För en fri opinionsbildning måste det vara av stort värde att framförallt fackmannasynpunkterna redovisas i den diskussion som normalt skall föregå ett avgörande. Detta är också alldeles tydligt innebörden i tryckfrihetsförordningens regler för handlingars offentlighet.

Man får nu hoppas att stadsjuristens auktoritativa besked accepteras av fastighetskontoret liksom av andra kommunala organ. De kommunala tjänstemännen bör lika litet som de statliga söka kryphål i föreskrifterna om offentlig insyn i samhällsförvaltningen, utan i stället aktivt främja en sådan insyn.

Offentlighetsprincipen måste obönhörligen hävdas.

Flyktingar vädjar till FN, aktion för Estlands frihet

En frihetsappell med en vädjan om den fria världens stöd till "befrielse och räddning av de folk som underkuvats av Sovjetunionen" har utsänts av Estniska nationalfonden. Appellen, som undertecknats av tusentals estniska politiska flyktingar, har överlämnats till bl. a. ledarna för de nationella delegationerna i FN, generalsekreterare Hammarskjöld och påven. De estniska flyktingarna begär även att frågan skall tas upp inför FN.

I appellen understryks det bl. a. att "Estland, liksom de andra baltiska staterna, mellan de två världskrigen klart har bevisat sin livsduglighet såsom europeisk småstat. Den estniska nationen skapade ett kulturellt och ekonomiskt blomstrande samhälle, vilket respekterade alla mänskliga och borgerliga rättigheter samt var en av de lojalaste medlemsstaterna av Nationernas förbund."

Tre massdeportationer

Man påpekar att "landsmännen i Estland är underkastade en ständigt växande och målmedveten terror, som utgör en del av statsskicket. Tre massdeportationer har drabbat Estland, var och en krävande tiotusentals oskyldiga offer vilka förts till sibiriska slavläger. Vi har uppgifter att MVD fortsätter även nu med sina arresteringar, deporteringar och arkebuseringar utan några domslut eller individens möjligheter till självförsvar, under det att folkets spontana och förtvivlade motstånd håller på att växa."

"Vi ser med tungt hjärta hur vår ungdom från sina tidigaste år blir inlärd att hata alla nationer av den västerländska världen och deras demokratiska regim; hur de med inhumana metoder vilka kännetecknar alla diktaturer, införlivas andligen och kroppsligen i den kommunistiska armén med syfte att förbereda erövrandet av den västerländska världen."

De estniska flyktingarna understryker sin oro för att Sovjets s. k. fredspropaganda kan "nedsätta västerlandets försvarsvilja och -styrka i dess kamp mot kommunismens förintelsebringande idéer". Flyktingarna stöder Atlantdeklarationen och FN:s stadga och anser det vara "en helig plikt mot våra hårt prövade landsmän i det förslavade Estland" att fortsätta kampen för ett fritt Estland. De vädjar till alla fria folk och deras regeringar att "de med alla till buds stående moraliska och fysiska kraftresurser måtte hjälpa till en möjligast nära befrielse och räddning av de folk som underkuvats av Sovjetunionen".

De lungsjuka missnöjda med sjukförsäkringen

För vissa grupper av medborgarna är den obligatoriska sjukförsäkringen inte tillfredsställande utformad, påpekar De lungsjukas riksförbund i ett uttalande, i vilket läggs fram en del synpunkter som förbundet säger sig hoppas att utredningen beaktar och försöker avhjälpa. Förbundet erinrar bl. a. om att invalidpensionär och sjukbidragstagare, som har sin inkomst till mindre delen av pension och större delen av arbete, får sitt försäkringsskydd väsentligt nedsatt.

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
för rikssamtal: 22 40 30
Telegramadress: Dagensnyheter
Postgiro-nummer 1616 (för annonser), 1617 (för prenumeration)

Chefredaktör: *Herbert Tingsten* (Träffas säkrast kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: *Leif Kihlberg*
Redaktionschef och ansvarig utgivare: *Sten Hedman*
Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: *Helge Heilborn*

PRENUMERATIONSPRISER
A — Stockholmsupplagan

	Stor-Sthlms tidningsområde	Övriga landet
Månad .... kr.	6:50	6:—
Kvartal .... „	19:—	17:50
Halvår .... „	37:50	34:50
Helår .... „	75:—	69:—

ANNONSPRISLISTA daterad 1/1 1954 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1954.

Riksdagssammanträden

Fredagen den 28 Maj 1954
Konstitutionsutskottet sammanträder 28 maj 9.45
Första Kammaren kl. 10.00
Andra Kammaren kl. 10.00

Prenumerera på DAGENS NYHETER från 1 juni!

*

A. Stockholmsupplagan:

	Stor-Stockholms tidningsområde	övriga landet
Månad	kr. 6: 50	kr. 6: —
Kvartal	„ 19: —	„ 17: 50
Halvår	„ 37: 50	„ 34: 50

*

I Stockholm med omgivningar mottas prenumeration per telefon 22 40 00 eller i tidningens kontor: Tegelbacken, Stureplan, Götgatan 41, S:t Eriksplan.

För övriga platser i landet på varje postanstalt, genom DN:s ombud eller direkt hos Dagens Nyheter, Stockholm 1.

SJÖVÄGEN ÄR HUVUDVÄGEN TILL VÄNNERNA I ENGLAND
kontakta SVENSKA LLOYD för kontakt med England
NU seglingar tisdag och lördag

Öbergs foto på Kungsholmen välsorterad fotobutik S:t Eriksgat. 31. 50 45 69

Övriga butiker:
Biblioteksgat. - 11 91 12
Drottninggat. 47 11 87 78
Götgatan 37, 40 30 05
St. Mossens backe 14 26 77 02
Huvudstagat. 4, Solna 82 29 46

3.625:— RAINBOW turistklass TOKYO PAA PAN AMERICAN Kontakta Er resebyrå eller PAA Stockholm

Bygg billigare bättre själv med FLOWSTRUT byggprofiler
Mindre byggnader, inredningar etc.
BOHLINS Kungsgatan 27. Tel. 20 55 12

Aktuellt för Mors Dag:
KOCKUM-EXPRESSEN
Marknadens ledande och snabbaste termostat-strykjärn

- Lägsta vikt — tack vare lättmetallsulan
- Högsta effekt — 1.000 watt
- Hypersnabb uppvärmning och hittills ouppnådd driftsäkerhet — tack vare inbyggda rörelement.

Se den hos Er el- eller järnhandlare! Riktpris kr. 46:—.
Kockums Kjällpar Aktiebolag Stockholm-Göteborg-Malmö

Realisation
Billigt porslin för sommarnöjet
Billigt glas m. m.
Brisings REGERINGSGATAN 24

Firestone

FIRESTONE · VISKAFORS

En äkta Hornblowerroman
C. S. Forester
Kaptenen på Atropos
16:50, inb. 21:—
BONNIERS

En Uggle bok
Vägledning mot framtiden
Margareta Vestin
YRKESVAL

Det är inte många unga människor som av sig själva vet vilket yrkesfack de skall välja i livet. Margareta Vestins handbok ger den kunnigaste och tillförlitligaste vägledning som finns på området — en bok för föräldrar och skolungdom i avgångsklasserna, för arbetsgivare och socialvårdare, arbetsförmedlare, lärare och skolbibliotek — fullmatad med råd och rön i ett livsviktigt och ständigt aktuellt ämne.

12:50, inb. 15:—
BONNIERS

Leitz
— kikaren med den världsberömda Leica-precisionen

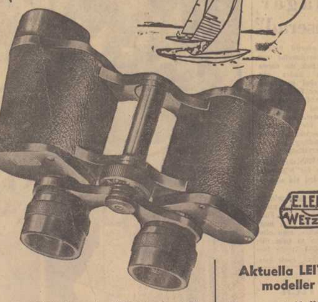

Hos LEITZ-kikaren drar Ni fördel av den världsberömda LEICA-precisionen — utmärkande för de enastående LEICA-kamerorna, som också tillverkas av Ernst Leitz G.m.b.H., Wetzlar. De antireflexbehandlade linserna garanterar klar synskärpa även vid ogynnsamma ljusförhållanden. Men först och sist är skärpan — bildskärpan, konturskärpan — särmärket på LEITZ-kikaren. LEITZ-kikare finns hos Era specialoptiker — gå redan i dag och be att få se de olika modellerna.

Aktuella LEITZ-modeller

Bitur	4×20	Kr. 279:—
Bidoxit	6×30	Kr. 336:—
Binuxit	8×30	Kr. 367:—
Marseptit	7×50	Kr. 515:—
Maroctit	8×60	Kr. 600:—
Camparit	10×40	Kr. 551:—
Mardixit	10×50	Kr. 533:—
Decimarit	10×60	Kr. 608:—
Campomarit	12×50	Kr. 593:—
Mardocit	12×60	Kr. 612:—
Campofortit	15×60	Kr. 638:—

Hämta det nya, stora specialprospektet hos Er optiker

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.